

Iz vsega tega odstavka ne samo, da ne veje nikaka nasprotnost proti celemu duhovniškemu stanu, ampak nasprotno iskrena in globoka ljubezen do vere. Med nasprotniki zmotnih duhovnikov se naštevajo tudi duhovniki. O taki generalizaciji, kot jo vidi dr. Ušeničnik, nobenega govora! Kdor pa bi temu mestu kljub temu hotel podtikati tistega duha, kakršnega je bral v njem dr. U., naj navedem neko drugo mesto iz svoje Zgodovine, ki se nanaša na isti predmet. Cegnar piše Levstiku radi polemike s Hicingerjem, ki jo je hotel Levstik nadaljevati v posebni brošuri, da naroča tudi J. Volčič (duhovnik in slov. pisatelj v Pazinu) 10 iztisov te brošure (ČZN., IV., 121). Kaplan Jos. Novak (poznejši dekan v Ribnici) je hud na Janežiča, ker si ni upal nadaljevati v Glasniku polemike Levstikove proti Hicingerju (ČZN., IV., 122). Tudi v zadevi Levstikovih »Pesmi« vemo, da niso bili vsi duhovniki na strani kateheta Globočnika in tovarišev. V Zgodovini (II., 288) sem povedal, da je »neki duhovnik, ki je bil suplent na ljubljanski gimnaziji« (bil je to Janez Jelenec, ne Šolar, kot sem mislil tam), njegovo knjižico celó v šoli z dijaki bral. Na podlagi tega nadaljujem potem (razprto): »Iz tega pisma (Cegnarjevega) in iz Jos. Novakovih pisem spoznamo, kako so sodili ravno najboljše duhovniki o Levstikovi polemiki drugače, nego ona žalostna večina, o kateri govori Janežič.« Znano pravilo razlaganja pa je, da se mora vsako mesto razložiti iz duha, ki veje iz celotnega dela.

Dr. Ušeničnik sklepa potem svoje dokazovanje o moji domnevni krivici, ki jo delam baje duhovniškemu stanu, takole (119): »Zoper posvetno literaturo torej duhovniki nikdar niso bili in po svojih načelih o naravi in nadnaravi biti ne morejo.« Ta stavek velja sicer (po metonimiji!) za ves duhovniški stan, v kolikor je po človeški sodbi težko, da bi se tako velika organizirana skupnost izobraženih ljudi tako močno zmotila; kakor so pa besede zapisane, da veljajo za vsoto posameznikov, torej tudi za vsakega posameznika, prva polovica stavka (»nikdar niso bili«) ne odgovarja zgodovinskim dejstvom,¹ v drugi polovici stavka pa je trditev nezmotljivosti, četudi le na posameznem kulturnem polju, — z m o t n a.

V tej točki je tudi, kakor vidimo, bistvo vsega prepernega vprašanja. Dr. Ušeničnik bi rad omilil historična dejstva, ki so nam katoličanom neprijetna, ker se

¹ Glej zgoraj str. 191 b., op. 3.

boji, da ne bi padla morda senca na katoliško vero, če odkrito priznamo, da so posamezni katoličani (posebno duhovniki) ali posamezne skupine katoličanov (posebno duhovnikov) na kakem polju kulture kdaj zastopali zmotna načela in so vsled tega mogoče tudi ovirali resnični napredek. Če se v svetovni in v cerkveni zgodovini ne bojimo priznati napak in pregreh celó najvišjih cerkvenih dostojanstvenikov, mislim, da se tudi nam raznih manjših in večjih napak posameznikov, tudi skupin, ni treba tako silno bati. Nasprotno! Ravno zato, da onemogočimo tisto napačno sklepanje, ki se ga dr. Ušeničnik najbolj boji, ravno zato moramo mi katoliški znanstveniki toliko bolj odkrito, toliko jasneje kazati na take napake katoliških ljudi (tudi duhovnikov)! Če jih jasno pokažemo mi, kot zmote posameznikov, potem nihče ne bo mogel sklepati (kar se je že delalo), da so tiste napake posledica katoliškega svetovnega naziranja. Če pa take zmote po vsej sili branimo in olepšavamo, dajemo sami povod za take napačne sklepe in smo tudi sokriví, če se nam odtušuje izobraženstvo.

2. Dr. Ušeničnik me poučuje na koncu, da se mora ves kulturni razvoj vršiti sub specie aeterni (119), in to v takem zmislu, kakor bi se jaz tega ne zavedal;¹ podobno na str. 106., kjer me uči, da naj sicer znanost služi resnici, »a med drugimi resnicami je ena in ne najmanj važna tudi ta, da izhaja najvišja, to je krščanska kultura iz harmonije razodete in naravne resnice«. Na to odgovarjam samo, da je vse moje delo živ dokaz, da se zavedam svoje odgovornosti pred Bogom; da mi daje živa vera v harmonijo naravne in razodete resnice najtrdnejše zaupanje, da, dokler pri svojem znanstvenem delu po svoji vesti služim resnici in samo resnici, naj si bo časih tudi neprijetna, ne bom prišel v nasprotje z razodeto resnico. V vprašanih vere in morale pa vem, kdo nam je poklicani sodnik.

Ivan Grafenauer.

Listnica uredništva. Zaradi sedanjih razmer ni moglo v tej številki iziti nadaljevanje F. S. Finžgarjevega spisa »Prerokbe zoré«. Spis objavimo pozneje. — Ker je uvodna povest morala to pot izostati, je 5.—6. številka »Dom in Sveta« malo drugače urejena nego prejšnje.

¹ Ko bi učil dr. U. te važne stvari v pravi obliki, bi mu bili za to vsi hvaležni (dasi nam ne bi pravil nič novega), ker morejo samo koristiti!

